

أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى سَيِّدِنَا وَنَبِيِّنَا أَبِي الْقَاسِمِ مُحَمَّدٍ

وَعَلَى آلِهِ الطَّيِّبِينَ الطَّاهِرِينَ وَاللَّعْنَةَ عَلَى أَعْدَائِهِمْ

أَجْمَعِينَ

الحمد لله الذي يحلم عني حتى كاني لا اذنب لي،

حمد اختصاص به خدایى دارد كه صبور است،

بردبار است، در قبال گناهان ما صبر دارد، صفتش و

كرامتش صبر است. و شكیباى و بردبارى است، به

نحو این كه كانی لا اذنب لی هیچ گناهی ما مرتكب

نشديم، آنچنان صبور است مثل این كه ما گناهی

مرتکب نشدیم، حلم، همان طوری که عرض شد عبارت است از: عدم مجازات در ظرف و در موقعیت قابلیت مجازات. حلیم، به کسی گفته می شود که در موقعیت تلافی و انتقام صبور باشد و انتقام نگیرد، می تواند انتقام بگیرد ولی نگیرد. اگر نتواند انتقام بگیرد، خب اصلاً حلیم نیست. چون اصلاً زورش نمی رسد، از عهده اش بر نمی آید. چه بخواهد چه نخواهد منتفی است. مثل این که فرض بکنید که شخص بزرگی يك مردی، به يك ضعیفی زور بگوید. ظلم کند، خب این نمی تواند انتقام بگیرد. ورد و دفع ظلم کند، این از اول نمی تواند، وقتی نتوانست آن وقت کار مشکل می شود. شما خیال نکنید اوضاع به همین طور می ماند. اگر انسان به يك ضعیفی به يك زیردستی زور بگوید و ناحق عمل کند، و آن هم از انسان رنجیده بشود، و نمی تواند هم کاری بکند، نه مسئله این طور نمی ماند، این جا يك مدعی العموم ما داریم. مدعی العموم چه کسی است؟ خداست، خدا می گوید خب، تو به این زور گفتی این هم نتوانست انتقام بگیرد، نتوانست تلافی کند، بنده که

خواب نیستم. او می‌آید جلو، و اگر خدا هم بیاید جلو
دیگر معلوم است کار به کجا خواهد کشید، يك دفعه
کار می‌زند از ریشه درمی‌آورد کار را، مسئله را. مدعی
العموم ضعفا خداست. مدعی العموم مظلومین
خداست.

یکی از دوستان مرحوم آقا رضوان الله علیه
در عراق بود. عیالی داشت و ظاهراً دوتا دختر هم از
آن عیالش داشت. بله دوتا دختر، بسیار زن عفیفه‌ای
بود، بسیار زن صالحه‌ای بود، بعد این شخص ظاهراً
به یک شخص دیگر تمایل پیدا می‌کند. و او هم
بی‌حجاب بود و در بغداد منزلش بود. هرچه دوستان
این طرف آن طرف به او نصیحت می‌کنند. خب حالا
که علی‌کلّ حال شرع که مانع تو نیست. شرع که
جلوی تو را نگرفته است، حالا برو او را بگیر، ولی
این را هم نگه دار. این زن را حفظ کن. این

زن عقیفه، این زن نجیب، این زن متقیه، دیگر این را دیگر رها نکن. این را دیگر طلاق نده. این گوش به حرف نداد و او هم شرط کرد که مشروط بر این که عیال اولت را طلاق بدهید. این طلاق داد. این طلاق داد و بعد با او ازدواج کرد. بله خب! بالاخره ماه‌های اول که خب بحمدالله به خوبی و خوشی گذشت و معمولاً هم این طوری است، بله می‌گویند ماه چه؟ کم‌کم یک خرده شیرینی‌اش کم شد. ماه‌های بعد و تبدیل به شربت و خلاصه بعد سکنجبین و ترشی و تا این که بله دیگر به آبغوره و آبلیمو و از این چیزها هم رسید. بله، در یک دعوایی که بین او و بین او اتفاق افتاد، این زن این دوتا دخترش را از پشت بام انداخت پایین. هر دوتا مردند. دوتا دختر چند ساله و بعد هم خود او هم که به جنون مبتلا شد و این هم زندگی‌اش. خلاصه زندگی‌اش از هم پاشیده شد. و دیوانه شد دیگر. و مشخص بود و مرحوم آقای می‌فرمودند که این تمام به خاطر همین ظلمی که به این زن کرد. خب چرا؟ مگر خدا حساب و کتابی نگذاشته تو این دنیا، تو که

می خواستی این کار را بکنی چرا از اوّل رفتی ازدواج کردی. چرا باید این طور باشد.

امام حسین علیه السلام يك عبارتى دارد، خطاب

به حضرت سجاده، به امام زین العابدین علیه السلام

می فرماید: «يا بنیّ ایاک و ظلم من لا یجد علیک ناصرا

الالّله» بترس از ظلم و ستم بر کسی که غیر از خدا پناه

ندارد، حالا کسی که خودش زور داشته باشد آدم با او

طرف بشود عیب ندارد. یکی می زند یکی هم

می خورد. بالاخره، دوتا می زد. بالاخره یکی

می خورد. بالاخره با هم ... ولی یکی هیچ راهی ندارد،

هیچ پناهی ندارد، هیچ نوع مفری ندارد، این را انسان

خلاصه باید خیلی حواسش جمع باشد. این دیگر مدعی

العمومش زور بازویی نیست که در اوست. مدعی

العموم این آن ریاست و مُکنت و این هایی که نیست در

اوست. مدعی العموم چیست؟ مدعی العموم

خداست.

(عَلَيْهَا مَلَائِكَةٌ غِلَظٌ شِدَادٌ) مدعی العموم این

آن ملائکه ای هستند که آن ملائکه را دیگر نمی شود

گول زد. مدّعی العموم این فرشتگانی هستند که آنها
غیر از حق چیزی در مخیله آنها و در سرّ آنها راه
ندارد. آنها مدّعی العمومند. خب وقتی که آن مدّعی
العمومها بیایند وسط، همه اینها دیگر رفتن کنار و
این غفلت، انسان را به این جامی کشاندها! این غفلت
از این. درست شد؟

این حلم، حلم یعنی عدم انتقام. شخص
قدرت دارد، قدرت دارد، ولی انتقام نمی‌گیرد.
قدرت دارد یک کسی بود از دوستان، شخصی یک
وقتی با او رفیق بود. آشنا بود بعد دیگر کم‌کم
ارتباطشان با هم کم شد کم شد تا این که از خصماء
او فرض شد اون شخص. و دیگر نسبت به او تعدّی
را به تعدّی

به آبرو و عرض و حیثیت و این‌ها رسانده بود.
یک روز من خدمت مرحوم آقا بودم که آن شخص
آمد و من در این اتاق کنار بودم و برای مرحوم آقا آن
کارهایی که آن شخص انجام می‌داد برای آقا تعریف
کرد. خیلی ایشان متأثر شدند، بعد گفت آقا من چه
کنم. من هم تلافی کنم؟ تلافی به مثل کنم؟ ایشان
فرمودند: نه آقا! نه آقا! شما اصلاً اعتنا نکن، بگذار
آن‌ها هر کاری دلشان می‌خواهد بکنند، اصلاً شما
اعتنا نکن. شما امر او را به خدا واگذار کن. امر او
را، عبارت ایشان این بود من قشنگ داشتم می‌شنیدم.
شما امر او را به خدا واگذار کن. حتی به او فرمودند:
حتی اگر این یا آن مثلاً از شما راجع به این شخص
سؤال کردند، شما بگوئید ما که از این‌ها چیزی
ندیدیم. ما که از این‌ها مطلبی ندیدیم. مسئله را به
این کیفیت ختم کن. نگذار این حرف خودش
موجب یک مسائلی بشود. هر حرفی که بزنی هر
نکته‌ای که مطرح کنی چه بسا خود او ممکن است
امواجی را به وجود بیاورد و آن امواج هی شعاع
بیشتری را به خود بگیرد. بگو نه، ما چی؟ ما که

چیزی را ندیدیم. آقا مدتی نگذشت که ورق برگشت. حالا آن شخص که این کار را می‌کرد. در نهایت عزت و در نهایت قدرت و متکی به همین امور ظاهر و همین قدرت‌های ظاهر (جا افتادگی نوار)، متکی به همین ریاسات ظاهری، متکی به همین عناوین ظاهری، متکی به همین قدرت‌های ظاهری، بر این اساس به نحوی که حتی افراد عادی هم می‌گفتند که دیگر خیلی این، مسئله‌اش مشکل شده، خدا عاقبتش را به خیر کند، عاقبتش را به خیر کند بله، یک نفر نقل می‌کرد و می‌گفت: من در منزلش بودم. در منزلش، که از فرودگاه به او تلفن کردند که فلان هواپیما آماده حرکت است، شما هنوز نیامدید؟ گفت: می‌گفت جلوی خودم گفت: هواپیما را یک ساعت و نیم به تأخیر بیندازید من یک کاری دارم تا برسم. التفات می‌کنید! یک هواپیما را با ۲۰۰ تا مسافر و چقدر، گفتند یک ساعت، این طور بود وضعیتش. آقا، یک مرتبه کار برعکس شد از این رو به آن رو، همان‌هایی که پشت او بودند او را رها کردند. همان‌ها، همان‌هایی که به آن‌ها متکی بود و

همان‌هایی که بر اساس آن قدرت رتق و فتق می‌کرد.
همان‌ها! و بعد هم چه شد؟ بعد هم، خلاصه دفنش
کردند. حالا دیگر، ما دیگر اسرار را فاش نکنیم.
خلاصه فوت کرد، بله. گفت ما را فوت کردیم.
خلاصه ما را فوت کردیم شد. و بعد هم زندگی او
برگشت، وضع او چه شد. اوضاع او چه شد این
احوال؟ باز یک روز در خدمت مرحوم آقا من بودم
همان شخص آمد داشت این جریانات را تعریف
می‌کرد. وقتی که تعریف کرد. این‌طور شد. این‌طور
شد. فرمودند: حالا متوجه شدی تفویض امر به خدا
چه می‌کند؟ فهمیدی؟ تمام این‌ها به خاطر مسائلی
بود که بر شما آورد. ولی بعد نصیحتش کردند. شما
برو برای او دعا کن. حالا که این‌طور شد دیگر حالا
که دست ... اقلّاً آن‌جا خدا با او. چیز کند بالاخره
وضعش که پیش آمد

مايه عبرت. بله... آن‌هايي هم كه پشت اين را داشتند بر سرشان همان آمد كه بر سر اين آمد. همه! منتهي چي؟ هر دوره يك عده، هر زمان يك عده، سري اول الان، سري بعد، بعد، سري بعد، بعد. همين در زمان سابق چه بوده است؟ همين حكام سابق، شاه اين‌ها مست سلطنت، مست غرور، مست عزت، مست جاه و شوكت، تنها چيزي كه در مخيله‌شان نمي‌ماند خدا و پيغمبر بود ديگر. مي‌گيريم و مي‌بنديم و مائيم و ما چه هستيم. و چه كساني از آن‌ها بر اين مملكت ظلم كردند. همين طور مرتبه، مرتبه در هر زماني يك مرتبه آن‌ها مشمول خشم و غضب الهي شدند. سري اول يك عده، بعد سري بعد، نوبت خودش، بيچاره بدبخت از اين طرف به آن طرف، از اين كشور به آن كشور، كسي راهش نمي‌داد. كسي قبولش نمي‌كرد، اصلاً كسي قبولش نمي‌كرد. دائماً در حال حركت، دائماً مثل يك مسافر، از اين طرف به آن طرف. اين چيست؟ اين مدعى العموم، مدعى العموم آن‌جا ايستاده. مدعى العموم نسبت به مسائل نظر دارد. مدعى

العموم مطالب را از نظر دور نگه نمی‌دارد. این‌ها انتقام دیگر.

حالا این حلم، حلمه! حلم چه نوع حلمیه؟

آیا حلمی است که انسان باید حمد کند خدا را بر این

حلم یا نه؟ حلمی که بر اساس انتقام است، و بر

اساس قهّاریت است، و بر اساس إبراز و إظهار و

تجلی صفات جلالیه است، این‌که قابل حمد نیست،

حمد خدایی را که یک همچین حلمی داری پدرِ ما

را درمی‌آوری این حمد ندارد، مثل این‌که خب

بگوئیم که حمد خدایی را که ما را روز قیامت عذاب

می‌کنی. این حمد دارد؟ این حمد ندارد، همیشه

حمد بر اساس صفات جمال تعلق می‌گیرد. حمد

خدا را برای جمالت، حمد خدا را برای کمالت،

حمد خدا را برای علمت، حمد خدا را برای رحمت

و عطوفت. حمد خدا را برای رزق و خلق و تربیت

و چیز این‌ها همه چی؟ این‌ها همه حمد است، حمد

خدایی که، خدایا ما را عذاب می‌کنی، خدا یکی از

صفاتش قهّاریت است. حمد دارد؟ حمد مخصوص

خدایی است که حلم او موجب نابودی ماست. اگر

امام سجّاد علیه السّلام منظورشان از این حلم این است؟ حلمی است که از پس انتقام است، حلمی است که برای آیه شریفه می فرماید: **(نُمَلِي لَهُمْ لِيَزِدُوا إِثْمًا)** ما که داریم حلم به خرج می دهیم، ما که داریم صبر می کنیم، ما که داریم ألان در این جا داریم، توقف می کنیم، دست نگه داشتیم به خاطر این که این ها گناه کنند. پدرشان را بعد درمی آوریم. حالا آن ها بیایند بگویند الحمدلله، که خدا دست نگه داشته بعد می خواهد پدرمان را درآورد. درست است. طبعا نیست این طور دیگر، آن هایی که می خواهد پدرشان را درآیدها! نه ما که کنار ایستادیم می گوئیم خودت می دانی، **(إِنْ تُعَذِّبُهُمْ فَإِنَّهُمْ عِبَادُكَ)** حضرت عیسی گفت: خدایا اگر این ها را می خواهی

عذاب کنی خودت می دانی. " **وَ إِنْ تَغْفِرْ لَهُمْ فإِنَّكَ**

أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ اگر هم بیامری خب غفور تو

هستی. رحیم تو هستی. اما نه آنها، آنهايي که خدا

می خواهد عذابشان کند می گویند الحمدلله، که خدا

دارد به ما طول عمر می دهد. و با این طول عمر، هی

گناهمان را زیاد کنیم بعد آن جا حسابمان را برسد.

معنی ندارد یک هم چنین حلم معنی ...، حمد معنی

ندارد. پس منظور حضرت سجّاد چیست در این جا؟

که می فرماید: الحمدلله، الحمدلله الذی یحلم عنی،

حمد و ستایش و سپاس مخصوص خدایی است که

نسبت به گناهان من به دیده اغماض می نگرد. این

چه حلمی است؟ آیه شریفه دارد که: **(إِنَّ اللَّهَ لَا یَغْفِرُ**

أَنْ یُشْرَكَ بِهِ وَ یَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ) خدا از شرک

نمی گذرد از این یک قلم جنس نمی گذرد، زیاد دارد

خدا جنس، خیلی، آدم‌های عدیده، انسان‌های

متفاوت، خوب، بد، مراتب، مراتب مختلفه، همه،

ولی یک قلم جنس هست که آن یک قلم جنس را

خدا در حیطة الوهیت و در حیطة ربوبیت خودش

---

^۱ آیه ۱۱۸ از سوره ۵: مائده.

راه نمی‌دهد. و آن چیست؟ آن شرک است. شرک
یعنی: در مقابل خدا قد علم کردن، در قبال پروردگار
ایستادن، در قبال خدای متعال اظهار وجود و ابراز
وجود کردن، خدا این را نمی‌گذرد، از این مسئله
نمی‌گذرد. چرا خدا نمی‌گذرد؟ چرا خدای تعالی
فرمود: **(إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَ يَغْفِرُ مَا دُونَ**
ذَلِكَ) یعنی گناه، انسان گناه بکند نمی‌گوییم گناه کنیم
ها! نه حیف است، حیف است انسان گناه کند و بعد
توبه کند. ولی اگر گناه کردیم، مایوس نباشیم، این
است.

به آقای حداد عرض کردم رضوان الله علیه
آقا ما خیلی گناه کردیم، ما آن موقع ۱۷ سالمان بود.
۱۶ سالمان بود. آقای حداد فرمودند: گناه چیست
آقا؟ بگو خطا، بگو خطا کردیم. گناه چیست؟ سالک
که گناه نمی‌کند. ایشان فرمودند ها! من از خودم
نمی‌گوییم. سالک که گناه نمی‌کند. خطا، لغزش، بله
ایشان فرمودند: خطا، زلّات بله، این چیزها، خب،
حالا ما هرچه فکر کنیم می‌بینیم خب این که خدای
متعال فرموده است که: **(إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ**

وَ يَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ) مادون شرک چیست؟ خب
گناهان معروفند دیگر. محرمات معروف هستند.
شرب خمر است و فرض کنید که نمی دانم، دزدی
است و فرض کنید که قمار است و عرض می شود
که محرماتی که خب داریم دیگر ترک صلاة است و
ترک صوم است و خب اینها همه مشمول این آیه
هستند دیگر. چون در این جا که شرک ورزیده نشده،
همه اینها مشمول چه هستند؟ این آیه هستند.
عجیب این جاست آقا یک آیه داریم من همین داشتم

می خواندم الان (إنه كتب ربكم على نفسه الرحمة)

این خیلی آیه عجیبه! خیلی آیه عجیبه! كَتَبَ نوشته. نه

این که خدا گفته، إِنَّ اللَّهَ قَالَ فَرَضَ كُنَيْدٌ هُوَ رَحْمَنٌ وَهُوَ

رَحِيمٌ وَهُوَ .. نه كَتَبَ: «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كَتِبَ عَلَيْكُمْ

الصِّيَامُ كَمَا كَتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ» وقتی که

بخواهند تأکید راجع به يك مطلبی را اثبات کنند. با

كتب می آورند. كتب یعنی محکم شده. اصلاً معنای

لغوی كتب یعنی محکم کرد، ثبت کرد معنای کلمه

ثبت، و هیچ چیزی مانند نوشته نیست حتی شما

صحبت هم بکنید، صحبت بکنید. آن شخص می گوید

نه من این طور شنیدم. خب چطور اثبات می کنید. حالا

باید يك ضبط صوت باشد دیگر. ضبط صوت باید

باشد. ضبط صوت هم اگر باشد می گوید حالا من

اشتباه شنیدم. زود رد شدی. اما وقتی که بنویسی دیگر

جای انکار نیست. ها. بنویس وَ لِيَكْتُبَ بَيْنَكُمْ كَاتِبٌ

بِالْعَدْلِ باید بنویسد کتابت داشته باشد. کاتب بالعدل

يك نویسندگی با عدالت از روی عدل باید بین این دو،

شما بنویسد. در چیز، در روایت داریم وقتی حضرت

آدم علی نبینا و آله و علیه السلام همان که ما را از آنجا آورد پایین ها. گفت «من ملك بودم و فردوس برین جایم بود»، این آدم خدا خیرش بدهد، «آدم آورد در این دیر خراب آبادم». دیر، دیر خراب است منتهی به خرابی آباد شده، آدم آورد مرا در این جا، خب بالاخره او هم دستش درد نکند. اگر نمی آمد که این همه مجملات به تفسیر نمی رسید. این همه عرض می شود که ابهامات این صُورِ علمیه عرض می شود که علم پروردگار که صورت عینی پیدا نمی کرد. بالاخره او هم زحمت کشیده بیخود این کار را نکرده دیگر، در يك شعر دیگر می فرماید:

پدرم روضه رضوان به دو گندم بفروخت *** نا

خلف باشم اگر من به جوی نفروشم

خیلی عجیب است. یکی از محسنات اشعار

حافظ این است. که همیشه دو پهلو صحبت می کند.

یعنی همه جور می شود، چند قسم معنا کرد. این

جناب آدم ابوالبشر ما را آورد پایین. یک روز خدا

گفت

خب رو کرد به خدا گفت: خدایا خب این حالا ما را که آوردی پایین یعنی خودمان آمدیم پایین. بله گندم خوردیم، ما را بیرون کردند. حالا که آمدیم پایین ببینیم این ضراری ما بچه‌های ما، نسل‌های ما، این‌ها که هستند؟ چه جور هستند؟ در آن‌ها آدم بد است، آدم خوب است این‌ها را یک نگاهی بکنیم. پرونده را ببینیم. خدا آن پرونده را که صورت عینی بود. صورت علمی اشیاء بود. آن صورت علمی را آورد به حضرت آدم نشان داد. حضرت آدم نگاه می‌کرد. در این نسل او که همین‌طور می‌آید. همین‌طور می‌آید و می‌رود. همین‌طور نسل‌ها یکی بعد از دیگری، یک دفعه چشمش به حضرت داوود افتاد. دید حضرت داوود عمرش کم است. سی سال است. یا بیست و دو سال یا سی سال، این‌طور در نظر ماست. گفت: خدایا این عمر کم است، عمر داوود. دیگر من تقدیرم بر این است که این عمرش کم باشد دیگر. گفت: نمی‌شود این‌طور؟ بالاخره بچه‌ام است. برای چه؟ خدا گفت: خب کاری ندارد، ما عمر تو را زیاد کردیم، تو بردار از عمر خودت به

او بده. خیلی می‌خواهی بذل و بخشش کنی، از جیب مبارک بده. ما دیگر کاری نداریم. قلم ما رفته روی سی سال. فرض کن من باب مثال. دلت می‌خواهد از جیب خرج کن. چرا می‌خواهی بیایی از خزانه، خزانه ما همین، تمام شد. این، ما درش را بستیم. از جیب می‌خواهی بسم الله. صد سال به او بده، دویست سال بده. هرچه دلت می‌خواهد به او بده. او هم برداشت یک سی سال آن هم چقدر، اضافه کرد. حالا شد شصت سال. خب سی سال حالا از عمرش کم است دیگر. از آن طرف هم خدا به او گفته بود که چقدر عمرش است. وقتی عزرائیل آمد سراغش گفت هنوز سی سال از عمرم مانده. کجا آمدی؟ گفت: خودت بخشیدی. گفت کی؟ یادم نیست. آن موقع هم که ضبط صوت و این حرف‌ها هم نبود، جبرئیل بنده خدا هیچ چیز هم نداشت که بیاید اثبات کند. دعوا را اثبات کند. گفت خدایا این می‌گوید من چیز عزرائیل، عزرائیل آن ملک قابض الارواح، آن هم آمد و گفت که خدایا این این‌طور می‌گوید. می‌گوید که ما نداریم. یادم

نمی‌آید. راست هم می‌گفت، راست هم می‌گفت.
این قضیه را مرحوم آقای انصاری نقل می‌کردند.
رضوان الله علیه بعد مرحوم آقای انصاری
می‌فرمودند: راست می‌گفت آدم، واقعاً یادش رفته
بود. نمی‌خواست زیرش بزند. واقعاً یادش رفته بود.
خب طریق اثبات هم که نمی‌شد به نحوی. دیگر خدا
گفت چاره‌ای نیست باید در خزانه را باز کنیم یک
سی سال دوباره در تقدیرمان اضافه کنیم. مسئله را
خلاصه چیز کنیم. هیچی از آن به بعد دیگر قرار شد
بر این که هر قضیه‌ای انجام می‌شود بین دو نفر
بنویسند. تا این که کسی زیرش نزند. نیاید بگویند که
از آن به بعد، درست شد؟ کتب یعنی این، یعنی
نوشت، نوشتن. در نوشتن دیگر اشتباه نیست. آقا
فلان کس این حرف را زد به چه دلیل؟ این‌ها این
نوشته‌اش، نوشته. آیات قرآن در

آن ... این‌ها به چه دلیل؟ این آیه قرآن تحریف هم نشده. این آیه قرآن درست شد. (كُتِبَ رَبُّكُمْ عَلَى نَفْسِهِ الرَّحْمَةَ) خدا بر خودش رحمت را نوشته است نه این که گفته است. نوشته است رحمت را. ثبت کرده، چه چیز؟ آن رحمت چیست؟ آن مغفرت چیست؟ انه من عمل منكم. این آیه این جاست. خیال می‌کنم همین باشد. بله همین. كُتِبَ رَبُّكُمْ عَلَى نَفْسِهِ الرَّحْمَةَ أَنَّهُ مَنْ عَمِلَ مِنْكُمْ سُوءًا بِجَهَالَةٍ این جهالت درش خلی معناست. ثُمَّ تَابَ مِنْ بَعْدِهِ وَ أَصْلَحَ فَإِنَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ خدا بر خودش ثبت کرده، که هر کسی از شما عمل سوء را از روی ندانم کاری و از روی نفهمی و جهالت، جهالت یعنی عدم بصیرت، شیطان گولش زده است ضعف داشته، شیطان عرض می‌شود که از روی جهالت از روی ضعف از روی نفهمی از این مطلب، یکی آمد پیش امیرالمؤمنین علیه السلام، يك زنی گفت یا امیرالمؤمنین مرا تطهیر کن. حضرت فرمود: خب، من کار خلافي انجام داده‌ام. حضرت فرمودند چه می‌گویی؟ حافظه‌ات را از دست دادی نمی‌دانم چی آمدی تو برو،

برو خانه‌ات، برو پی کارت. اشتباه می‌کنی. فلان
 می‌کنی. خیال می‌کنی، تصور می‌کنی. قاطی کردی، به
 اصطلاح و این حرف‌ها، چی؟ به جهالت است دیگر.
 اگر به جهالت نباشد که بلند نمی‌شود بیاد سراغ
 امیرالمؤمنین بگوید یا علی طهرنی. معلوم می‌شود به
 جهالت انجام گرفته است. وقتی به جهالت انجام
 می‌گیرد، آن وقت امیرالمؤمنین چه است؟
 امیرالمؤمنین حقیقت قرآن است، امیرالمؤمنین
 حقیقت این آیه است. (**كُتِبَ رَبُّكُمْ عَلَى نَفْسِهِ الرَّحْمَةَ**)
 او می‌فهمد الان مصداق این آیه این جاست. این‌ها را
 ما نمی‌فهمیم. این‌ها را فقیه می‌فهمد. فقیه چه کسی
 است؟ امیرالمؤمنین است. نه مثل ماها، ما متفقه هم
 نیستیم .. **كُتِبَ رَبُّكُمْ عَلَى نَفْسِهِ الرَّحْمَةَ** ان هر کسی
 عمل سوئی را به جهالت انجام بدهد. از روی
 ندانم‌کاری. از روی نفهمی. **ثُمَّ تَابَ مِنْ بَعْدِهِ**. بعد توبه
 کند. **وَاصْلَحَ** کار خودش را درست کند. توبه کند و
 اصلاح کند، در صدد اصلاح هم بریاید، کتب چی؟
فَإِنَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ. خدا غفور و رحیم است. خدا غفور

و رحیم است.

این قضیه الان یادم آمد. یکی از دوستان نقل می‌کرد، می‌گفت: آمدم خدمت مرحوم آقا، خیلی وقت پیش از دوستان سابق است، مرحوم آقا به او دستور توبه دادند. با شرایط خاص و با ذکر مسائل خاص، می‌گفت: ما شب جمعهای این دستور را انجام دادیم. یا صبح بین الطلوعین این دستور را انجام دادیم و در بیرون هم انجام دادیم. رفته بودیم بیرون شهر و در آنجا، کوهپایه کنار کوه انجام دادیم و بعد خیلی منقلب بودیم خیلی زیاد و همین طور که حرکت می‌کردیم بی‌اختیار دستم بلند شد و گفتم خدایا این شخص دوست تو است از دوستان تو است به ما دستور داده است این نحوه انجام بدهیم حالا ما

انجام دادیم. ما از شیعیان پیغمبر تو هستیم و از نسل، از امت پیغمبر تو هستیم. اگر ما را بیامرزی و ببخشی، طبعاً پیغمبرت را خوشحال کردی و اگر ما را نیامرزی، پیغمبرت خوشحال نشده، یکی از امتش، و از منتصبین به او هنوز در کدورتِ گناه گرفتار است. هنوز در ظلمت، خدایا تو راضی ندار ناراحتی رسول خودت را بر مسرت سرور رسالت. گفت تا ما این حرف را زدیم. يك دفعه نگاه کردم به خودم دیدم من اصلاً گناه نکردم. اصلاً هیچ گناهی من انجام ندادم. هر چه به خودم فشار آوردم، اِچه شد؟ من دیدم نه، من اصلاً در عمرم گناه نکردم. دوباره با خودم فکر کردم که مگر می‌شود؟ خب خودش را می‌شناخت، لابد بالاخره هر کسی خب اشتباه دارد دیگر در زندگی اش اشتباه دارد. دیدم نه من اصلاً از من گناهی سر نزده است. اصلاً حالا يك پله بالاتر از این هم هست ها، حالا می‌گویم، بله بعد می‌گفت: همین‌طوری گیج شدیم. بعد يك دفعه یاد این مسئله افتادم، که مرحوم آقا در همان زمان، فرموده بودند: التائب من الذنب کمن

لاذنب له.^۱ روایت داریم از معصوم علیه السلام، که فرمود: کسی که از گناه توبه کند مثل این که گناه نکرده است، اصلاً گناه نکرده است، البته، خب در بعضی از اوقات این قضیه شهود می شود برای انسان، در بعضی از اوقات شهود نمی شود. پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم در عرفات عصر آن روزی که قصد حرکت و افاضه به مشعر را داشتند، عصر مردم را جمع کردند. بر ناقه خودشان سوار بودند. سوار بر شتر، مردم هم دور، خطبه ای در آن جا خواندند. در آخر خطبه فرمودند: أفيضوا فقد غفر الله لكم جميع ما قد سبق منكم. به این عبارت یا به این مضمون، «حرکت کنید، حرکت کنید به سوی مشعر که خداوند تمام آنچه را تا به حال کردید آمرزید»، پیغمبر دارد می گوید دیگر. استثنا هم نمی کند، شما بله، شما نه، شما بله، شما نه، شما يك مقداری ۱۰ درصد، نه. فقد غفر الله لكم، همه شما را آمرزید.

---

^۱ الکافی، ج ۲، ص ۴۳۵.

و این يك مسئله عجیبی است ها، این قضیه را انسان خودش می فهمد ها. کسانی که در عرفات هستند و متوجه هستند، این مطلب را احساس می کنند. برای همین است که فرمود: الْحُجُّ عَرَفَةَ، کسی که عرفات را درك کند و از دنیا رود این حج را انجام داده دیگر لازم نیست نیابت بگیرد حجی از طرف آن شخص انجام دهد. عرفات حج است خُب این چیه؟ برای همین است آن رحمت پروردگار آن رحمت، رحمتی است که وقتی که بیاید دیگر هیچ چیز را باقی نمی گذارد و اصلاً ... یا درباره زائرین

حرم سیدالشهداء علیه السلام هم همین هست. کسی که حرم امام حسین علیه السلام را زیارت کند خارج نمی شود از آن حرم مگر این که خداوند مانند بچّه‌ای که به دنیا آمده متولد شده، حتی عبارت این است مانند طفلی که بدنیا آمده خداوند تمام گناهان او و تمام خطاهای او را همه را می بخشد. درست شد. خُب این هم به خاطر همین که سیدالشهداء

---

۲۱. عوالی اللئالی، ج ۲، ص ۹۳.

عليه السلام آن رحمت واسعه است ديگر. عَلَي كُلِّ
حَالٍ حَالًا بِالْاِثَرِ مِنْ اَيْنَ، اين است كه شخص ديگري
و اشخاص ديگري نقل مي كردند، مي گفتند بعضي از
اوقات ما كه نظاير اين دستورات را انجام مي داديم،
ما بعد نه تنها احساس مي كرديم گناه نداريم، بلكه
تمام گناهان گذشته را ثواب ميديديم اين خيلي
ديگر عجيب است. حالا اين مي گفت من احساس
مي كردم گناه ندارم. اصلاً گناه انجام ندادم اين نه! اين
احساس مي كرد. البته بطور مجمل نه به طور مفصّل.
يك به يك بطور مجمل در زندگي اش همه اش ثواب
انجام داده همه اش است چرا؟ چون نفس متبدّل شده
است نفس در اين جا متغير شده است اين ها مال
چيه؟ مال لايشرك به. چرا گناهاني كه در حيطه
شرك است از اين قائده مشتني است و گناهاني كه
مادون شرك است چرا؟ چون خدای متعال غيور
است. و غيرت او غير را نمي پذيرد. ما هر گناهي كه
بكنيم فرض كنيد كه نماز نخوانديم. يك روز حالا.
خب اين در اين جا كاري كه انجام شده در حيطه
حكومت و قلمرو و حكومت او انجام شده است

نماز نخواندیم مشغول به بازی شدیم نماز نخواندیم،
مشغول فرض کنید که، به مطالعه شدیم. نماز
نخواندیم مشغول به حرکت و فرض کنید که راه
رفتن و فرض کنید تو خیابان شدیم، رفتیم چیزی
بگیریم. در حیطة فعل و حیطة حکومت او این عمل
انجام گرفته است هرچه بخواهد باشد. اما اگر انسان
بیاید در مقابل پروردگار بایستد و عناد کند. شرک
بخواهد بورزد، شرک بخواهد بورزد. یعنی بگوید
خدایا تو هر که هستی برای خودت، من هم این کار
را انجام نمی‌دهم. من هم در این قبال تو می‌ایستم.
نه این که از روی نفهمی، از روی بیچارگی، از روی
غفلت، از روی چیز، نه، از روی عناد. می‌گوید من
نمی‌کنم. فقیر می‌آید دم در می‌تواند کمک کند
مساعدت کند. می‌گوید من نمی‌خواهم انجام بدهم.
(قطع صوت تا صفحه آخر صوت قطع و جا افتادگی
نوار دارد ظاهراً مطلب صحیح است) هر کسی
رازش هست برود خودش نانش هم بدهد.

یک حکایتی خوانده بودم خیلی حکایت

عجیبی بود. بله، نوشته بود یکی از وزرا، وزرای

خلفای عباسی بود. این شخص بله عیالی گرفته بود. و روزی نشسته و مشغول صرف غذا بودند که یک مرتبه سائلی می آید دم در گدایی می آید و اظهار فقر و عرض می شود و جوع و اینها می کند این می آید می گوید دیگر بیا غذا بردار ببر به او بده یک مقدار غذای برمی دارند تو ظرف، برمی دارند می برند این

می رود می دهد به این شخص ، وقتی بر می گردد .
می بیند این زنش دارد گریه می کند خیلی ناراحت
است می گوید : چرا گریه می کنی . نگفت و بالاخره
گفت . یک روز این گدایی که آمد دم در شوهر قبلی
من بود . یک روز ما نشسته بودیم ، بر سر سفره ، یک
فقیری آمد دم در و غذا خواست و هرچه التماس کرد
این به او گفت برو بگو غذا نداریم . و با پر خاش و
تندی او را از خانه خودش راند . آن رفت و نفرینش
کرد . گفت حال که مرا چیز می کنی ، خدا ان شاء الله
آن چیز .... شخص مکنت داری بود و این قضیه و
از آن جا به بعد دیگر وضع زندگی ما برگشت . کم کم
وضع زندگی ما برگشت و این ورشکست شد و این
چه شد . چه شد تا این که حتی قادر بر روزی من هم
نبود . من را طلاق داد . مرا طلاق داد . و من مدتی
بودم تا این که بر حسب اتفاق و این ها دیگر تو آمدی
ما را گرفتی . تا این حرف را زد . این شروع کرد به
خندیدن . گفت اون گدایی که آن روز آمد دم در من
بودم . التفات می کنید . این ها همه عبرت ها این

واقعته‌ها.^۱ عناد نباید انجام داد. در قبال خدا نباید ایستاد. سرکشی نباید کرد. این ذلّت این‌ها خدا می‌گذرد. از این‌ها همه خدا رد می‌شود. اما نباید انسان عملی را که انجام می‌دهد در آن جنبه شرک باشد. جنبه دوئیت باشد. پس شرکی که مقصود آیه است در این جا نه این شرک به عنوان بت پرستی است. این شرک در مقام عمل است. یعنی انسان در نفسش غیر از خدا را شریک قرار بدهد در کارش مراجعه کند به یک شخصی به خاطر دنیا من تواضع غنیا لغناه فقد کفر کسی که غنی را به خاطر غنایش تواضع کند این کافر است این شرک مفصوده تواضعه، تواضع باید برای خدا باشد. تواضع برای غنی نباید باشد اگر این را خدا نمی‌گذرد تو غنی را به خاطر غنایش تواضع کردی حالا صبر کن در قبال خدا استکبار و استنکار داشته باشد. در قبال خدا و در مقابل او بایستد. در قبال حکم خدا بایستد. این شرک است نه این شرک بت پرستی و سنیت و این‌ها، این‌ها شرک نیست. اگر یک شخص شرک

---

^۱ آیه ۴۸ از سوره ۴: النساء.

بورزد و سنیت یا سنمیت و امثال ذلک داشته باشد. از روی نفهمی، خب این مستضعف است چیز مضمول آیه استضعاف قرار می‌گیرد^۱ یا مستضعف فکری هستند، فکرشان استضعاف دارد. یا از نظر ظاهر استضعاف دارند. نیرو و قوه ندارند. استضعاف فکری دارد، چه فرقی می‌کند بین کسی که بت پرست باشد یا بین یهودی و مسیحی که این‌ها از استضعاف فکری خودشان بر همان و تیره و بر همان

---

^۱ آیه ۹۸ از سوره ۴: النساء.

نهج و بر همان عقیده‌شان قرار دارند. چه فرقی می‌کند استضعاف، استضعاف است دیگر. یعنی واقعاً اگر کسی از روی نفهمی ولی از روی واقعاً عقیده و صفای خودش به سنیت و سنمیت گذران کرده است. عمر خودش را در روز قیامت خداوند او را مستحق عقاب می‌کند. می‌گوید تو از مشرک از دنیا رفتی. می‌دانستم. همان‌طور که یهود و نصاری مستضعف هستند. همان‌طور که آن هم مستضعف است دیگر. با فرض استضعاف‌ها من خودم سراغ دارم فردی را که مسلمان شده بود و بعد اهل او، او را به مسیحیت برگرداندند و این گریه می‌کرد. این زن گریه می‌کرد همین‌طور و از این‌که می‌دید نمی‌تواند به واسطه عقیده خودش و به واسطه ایمان خودش در کنار شوهرش و بچه‌های خودش قرار بگیرد. همین‌طوری گریه می‌کرد و می‌دید چاره‌ای هم ندارد. آن دین نمی‌گذارد او در کنار این‌ها باشد. خب این چیست؟ این استضعاف ندارد؟ استضعاف دارد دیگر. وقتی که آمد در این‌جا بعضی‌ها گفته بودند یعنی خیلی‌ها، این دیگر مرتد شده زن تو. تو

باید از او جدا بشی و چی و این‌ها داشت این قضیه را برای مرحوم آقا نقل می‌کرد. من همان جا جلو مرحوم آقا به او گفتم آقا این زن تو مرتد نیست. این نفهمید است. بلند شو برو دنبالش بگو عیب ندارد. به همان مسیحیت بلند شو بیا این نمی‌فهمد. آن از روی نفهمی آمده این کار را کرده. ارتداد این نیست، ارتداد این است که شخص از روی عناد و از روی غرض ان‌شاءالله اگر خداوند به من توفیق بدهد الان مشغول هستم شاید این مسئله دیگر تا توفیق پیدا بکنیم تمام شود. ما در این جا ثابت می‌کنیم. اصلاً نود درصد این ارتدادها، همه ارتداد نیست. تمام این‌ها مسائلی است که از روی نفهمی از روی استضعاف، از روی ضعف، ضعف عقیده، ضعف بنیه جبر و سایر این‌ها، مطالب تغییر و تبدلاتی پیدا می‌شود. با آن قضیه ارتداد و کذا و قتل و اعدام و مسائل دیگری که و احکام دیگری که بر آن مترتب است. این مسائل همه فرق دارد. این از روی نفهمی یک تبدل عقیده پیدا کرده و برگشته. این ارتداد نمی‌گویند ولی دیگر کار گذشته بود و دیگر این شخص رفته بود و

عیال هم گرفته بود و دیگر بچه‌هایش دیگر این‌طور شده بود. این‌ها چیست این‌ها همه به خاطر دور بودن از آن حقیقت و مغزای دین است. به خاطر استضعاف است. این شرکی که الان این ورزیده از روی جهالت است از روی استضعاف فکری است دورش را گرفتند احاطه‌اش کردند نمی‌تواند از عهده بربیاید. قدرت و قوت علمی ندارد. قوت و قدرت دماغی ندارد. و نمی‌تواند جواب بدهد نمی‌تواند پاسخ بدهد آقا ما الان داریم می‌بینیم دیگر، دیگر چرا راه را دور بریم. جاهای دور، نه آقا جان تو خود ما هم همین است. واقعاً الان ما مسئله استضعاف را با تمام وجود ما احساس می‌کنیم. استضعاف وقتی که یک نفر بیاید، دو نفر بیاید حسن بیاید، حسین بیاید نقی بیاید رفته شخص فرض کنید، شخص در فلان جا گفته است آقا دلیل بر این که مسئله حق است. این است که فلان کس تأیید می‌کند. خوب طرف هم می‌گوید

عجیب است دیگر فلان کس که تأیید می کند این مطلب را خب این باید رویش فکر کرد. باید رویش چیز کرد. یا این که چند نفر این را می گویند. فلان شخص فقط چون یک نفر است این را می گوید. می گوید خب چند نفر است. خب وَاَلَّا تا به حال شنیدیم. مثل این که حق هم کشی منی است. یعنی فرض کنید کیلویی است. باید باسکول بگذارند بروند نمی دانم بروند بایستند این طرف ببینند ترازو. این ها چطور هیچی. آن هم می گوید بله دیگر خب این یکی آن سه تا چهار تا پنج تا ده تا بیست تا، این یک مسئله ای است. درست شد. ولی یک نفر می گوید نه آقا جان دنیا برود. آن طرف برود، تو بین حق کجاست. اعرف بالحقّ تعرف اهلہ. امیرالمؤمنین علیه السلام عجیب واقعاً، واقعاً کلمات آن حضرت از معجزه بگویم، معجزه کجا، جایی که آقای حداد بفرماید هر کلمه ما چهار هزار معجزه به آن نمی رسد. آن وقت بین کلام علی چقدر بایستی این جوری ... واقعاً این معجزه نیست که حضرت می فرماید: اعرف بالحقّ تعرف اهلہ. اوّل برو حق

را بشناس، نگاه به شخص نکن. چرا؟ چون تو این شخص را هم نشناختی. تو فقط ظاهر او را دیدی. تو فقط سلام علیکم‌های مجتبانان را مشاهده کردی. اما آنچه که در باطن می‌گذرد و در این دل چه می‌گذرد را هم دیدی؟ آیا به او اشراف پیدا کردی. حالا متوجه شدید ما همه این مدرکاتمان همه برای ظاهر است. شما الان دارید مطالب مرا می‌شنوید خیلی هم قشنگ خوب. ما حرف می‌زنیم مثل بلبلی. بله. هیچ متوجه نیستیم که ساعت چند است. الان ساعت ۹ / ۲۰ دقیقه است. بله. شما زندگی دارید. زن و بچه دارید. باید بلند شوید بروید. بالاخره آنجا هم کار و زندگی است دیگر. عرض کنم دعا، دعای نیمه شب و عرض می‌شود گریه سحری، نه آن وقت نشستیم با خیال راحت هی می‌گوییم قصه می‌گوییم و حکایت و این‌ها. شما هم گوش می‌دهید و می‌گویید چه آقای خوبی است. اولاً عمامه دارد. معمم است به لباس رسول الله. درست شد. (آقا محمد می‌خنده). بعد هم منتسب به مرحوم آقا است. پسر آقا است. مگر پسر آقا بودن فخر و شرافت است.

برای خود انسان است. مگر ارزش است. البته ما
قابلیت بر این مسئله را نداریم. اما نه این که این
موجب یک حسنی در درون ما باشد. مگر پسر امام
علیه السلام جعفر کذاب درنیامد. مگر پسر امام
علیه السلام نفی امامت امام رضا نکرد. مگر نکردند.
آن که پسر امام بود. خدا نیاورد آن روزی را که ما
چیز باشیم. در عین حال چیست؟ مسئله به خدا
مربوط است. اما شما چی؟ شما نگاه می کنید می بینید
یک آقای نشسته است، عمامه ای دارد، دارد از
مفاتیح هم می خواند، دعای ابو حمزه هم دارد ترجمه
می کند. به آقا هم منسوب است. پس دیگر کارش
تمام است. ولی نه آقا جان، این نیست. شما به این
حرف من باید با

معیار حق نگاه کنید. اگر یک روز خود من تخطی کردم. جلوی من را بگیرید. آقای فلانی این حرفی که شما می‌زنید با معیار حق تطبیق نمی‌کند. با ملاک حق تطبیق نمی‌کند. با آن چیزهایی که ما فهمیدیم و ادراک کردیم تطبیق نمی‌کند. چه اشکال دارد؟ چه اشکال دارد ما این طور باشیم؟ چه اشکال دارد که ما یک تغییری در خودمان بدهیم؟ چه اشکال دارد که از این مطابعت کورکورانه یک قدری فاصله بگیریم؟ چه اشکالی دارد؟ یک وقتی حق مجسمه مثل امیرالمؤمنین علیه‌السلام، مثل ابوالفضل العباس علیه‌السلام، مثل حضرت علی اکبر علیه‌السلام. آن‌ها از ائمه، این هم از .... خب این مجسمه دیگر. آن‌جا دیگر تمام است مسئله. فکر کردن آن‌جا راه ندارد اصلاً. یک وقت نه، مسئله محل شبهات، شرب خمر، شرب خمر است. چه برای غیر، چه برای پسر آقا فرقی نمی‌کند. حرام، حرام است. التفات کردید. بعضی‌ها می‌گفتند ما در این مسائل دخالت نمی‌کنیم. این‌ها مسائلی است که به خود آن‌ها واگذار می‌کنیم. خیلی اشتباه گفتند. چرا؟ چون این مسائل، مسائل

شخصی نبوده که شما دخالت بکنید یا نکنید. مسئله، مسئله مکتب و عقیده است. یک وقت مسئله، مسئله شخصی است. دعوی شخصی خانوادگی است. بابا نه این طرف را داریم. نه آن طرف را داریم. هر دو طرف را داریم. این‌ها را باید صلح بدهیم. چه کنیم. مسئله تمام شود. حل شود. اصلاً یک مسئله خانوادگی است. این مسئله مکتب است. تو غلط می‌کنی اصلاً کناره‌بگیری. پدرتو خدا درمی‌آورد. مسئله اختلاف، اختلاف شخصی و خانوادگی نیست. اختلاف، اختلاف مکتب است. تو که می‌گوئی کناره‌بگیری. یعنی این، تو داری از حق کناره‌بگیری. بگو ببینم اگر زمان آقا هم یک چنین قضیه‌ای اتفاق می‌افتاد همین‌طور بودی؟ حالا فهمیدی زمان آقا هم مجاز بود. آن‌جا هم مجاز بود. آن‌جا هم آقا را با همان ریش و عمامه بزرگ و عصا می‌دیدید و الّا حرف آقا چیست؟ حرف آقا زنده است. خود آقا می‌رود در خاک. خود آقا هم می‌رود در قبر. درست شد. آقا که می‌رود در قبر و بدنش هم می‌پوسد و خاک می‌شود. همه آن از بین می‌رود.

آن حرف و مکتب آقا مهمّ است. چرا از مکتب آقا نیامدی دفاع کنی؟ تو که حق را دیدی. چرا نیامدی؟ حالا چه من قائلش باشم. چه زیدبن ارغم باشد. چه فرقی می‌کند؟ چه فرقی می‌کند. پس این که ما به این‌ها کاری نداریم. این‌ها کارشان مربوط به خودشان است. این چیست؟ عین باطل است. صددرصد. بلند شو بیا قشنگ وسط. چه می‌شود. چگونه می‌شود؟ زندگی‌ات از بین می‌رود؟ برود کار و کسب را از دست می‌دهی؟ بده. از دست می‌دهی از دست بده. نمی‌دهی، باشد نده. نمی‌خواهی عیب ندارد. ولی این نیست شخص من در این جا مطرح نیست. آن صحبتی که می‌شود، آن حرفی که می‌شود آن باید باشد. حالا بدش می‌آید، پسر آقا بدش بیاید. پسر آقا بدش بیاید. چه فرقی می‌کند. پسر آقا آن همان خون و همان گلبول و پلاسما که بقیه دارند. خب این هم دارد. خب آن فرض کن سر و قد و قیافه و دست و پا همه دارند. این هم دارد.

مغز و اعصاب و عروق که بقیه دارند، خب این هم دارد. چه فرقی می‌کند؟ فرقی نمی‌کند. اگر یک خطری بخواهد متوجه بشود، متوجه منتسبین به آقا بشود، آیا شما آن خطر را نمی‌توانی دفع کنید؟ چطور شد؟ این خطر که الان متوجه می‌خواهد بشود. چرا کناره‌گیری کردی؟ و چار (؟؟) با سکوت خود گذاشتی این‌ها هی بیشتر فرو بروند. بیشتر اذیت بشوند. بیشتر بارشان زیاد بشود. التفات کردید. این است مسئله، که معیار ما نباید فقط معیار ظاهر باشد. معیار ظاهر با گذشت زمان آن معیار هم از بین می‌رود. وقتی ظاهر از بین رفت آن هم از بین می‌رود. آن کسانی که با مرحوم آقا بودند و با ظاهر آقا بودند. با رفتن آقا آن هم چه؟ از دست رفت. ولی آنان که با باطن آقا بودند با ملاک آقا، با آقا بودند. آن ملاک را بعد از فوت هم حفظ کردند. همین‌طور، ملاک از بین نرفت. دو، دو تا چهارتا. از زمان خلقت آدم، بلکه بعد از خلقت آدم بلکه بعد از خلقت کره زمین و آسمان‌ها و سموات دو دو تا چهارتا بود. الان هم دو دو تا چندتا است. پنج‌تا؟ چهارتا است. امام

زمان هم ظهور می کند، دو دوتا چهارتا است. قیامت هم اگر باشد باز دو دوتا چهارتا است. پنج تا نمی شود. خدا هم بخواهد نمی شود. دو دوتا چهارتا است. این آن چیزی است که بزرگان به دنبالش بودند و متأسفانه در ما چی؟ ما بیاییم این مسئله را در خودمان تقویت کنیم. چرا شما به من نگاه می کنید؟ چرا شما به غیر نگاه می کنید؟ چرا؟ شما بیایید به مطلب نگاه کنید. مطلب را یاد بگیرید. مطلب را به دست بیاورید. معیار را به دست بیاورید. آن مهم است. من امروز هستم. فردا می روم. ما که خبر نداره آدم را با این مرض های جدید و سرطان و ایدز و این ها که ... از این حرف ها نمی دانم و تصادف و فلان و امراض و ابتلائات و از این مطالب. کی امید دارد. به این دیگر. یک دفعه آقا اونجاش درد گرفت. الان سرطان شد. تمام شد دیگر. در ماه دیگر هم ... مگر نمی روند همین طور دارند ... چه اطمینانی هست؟ چه هست. آن وقت خسران برای انسان این جاست که ببیند عجب زمان آقا را تجربه کرد. رفت زمان بعد از آقا را تجربه کرد. رفت آخر

تا کی باید تجربه کرد. تا کی همین جور باید به تجربه
گذراند، مطلب را. نباید انسان از تجربه استفاده کند؟
نباید انسان یک روز این تجربه را به کار ببندد. بله
اینست مسئله. خوب ساعت ۵. ۹ شد. ما
نمی دانستیم کجا بودیم، آمدیم کجا. صحبت در
این جا بود که حلم پروردگار نسبت به شرک این
حلمی که امام سجاد علیه السلام خدا را بر آن حلم
حمد می کند. آن حلمی که براساس غضب و قهر
است نیست، چون آن حلم حمد دارد حضرت سجاد
می گوید که الحمد لله که خدا ما را عذاب می کند البته
یک قسم است که آن هم برگشتش به جمال هست
ها، که ما آن را فردا ان شاء الله اگر خدا توفیق داد آن
را عرض می کنیم گناهی را که ما انجام می دهیم پس
آن گناهی که در آن جنبه انانیت جنبه استکبار جنبه
تظاهر است

جنبه تفرعنو ائیت آن گناهان آن‌ها چیزی است که مورد عفو و مغفرت پروردگار قرار نخواهد گرفت و آدم باید برای این گناهان فکری بکند. آن گناهانی که از روی غفلت، از روی جهالت، از روی نفهمی است، از روی جوانی است، از روی بچگی است، این گناهان، نه این‌ها گناهانی است که مورد غفران و مورد مغفرت پروردگار قرار می‌گیرد. حتی خدا نسبت به فرعونش که در مقابل او ادّعی الوهّیت هم می‌کند یک همچین چیزی را ندارد، نسبت به فرعون هم خدا می‌گوید بروید. خدا می‌گوید بروید بروید با او حرف بزنید. از روی نفهمی حالا آمده یک چیزی گفته. گفته من خدای من شما هستم. آن اصلاً چه می‌فهمد. خدا چه کسی است؟ حالا آمده گفته فرعون نمی‌داند ها. اما ماها می‌دانیم. متوجه‌اید منظورمان از ماها کیست؟ آن درس خوانده‌هایی که آن‌ها آمدند و در قبال حق ایستادند و به هیچ بیانی تنازل نکردند. آن‌ها، آن‌ها مسئله‌شان مسئله مشکل است بله خیلی قضایا منحت است. خیلی مشکل است. خیلی عجیب است. آن دو سه سال به فوت

مرحوم آقا، ایشان یک نواری دارند بله، در آن نوار بله، ایشان شرح می‌دهند که چرا حوزه علمیه به این نحو درآمد و حوزه علمیه نجف و ایشان می‌فرمودند آن کسانی که آمدند و در مقابل امیرالمؤمنین ایستادند و با همان حربه امیرالمؤمنین آمدند با امیرالمؤمنین به جنگ پرداختند. با همین چیز با همین چی با همین فقه و اصول، با همین اصطلاحات، با همین فرمول‌ها با همین‌ها آمدند به جنگ کی؟ به جنگ امیرالمؤمنین. آن کسی که می‌آید و می‌گوید که انسان باید برخلاف رضای الهی در صورتی که مصلحت اقتضا می‌کند، عمل کند. آن کسی است که در مقابل امیرالمؤمنین ایستاده است. آن کسی است که در مقابل ولایت ایستاده است آن کسی که می‌آید آسید حسن مسقطی را از نجف به چه جرم؟ به جرم گفتن توحید بیرون می‌کند. آن کسی است که در مقابل امیرالمؤمنین ایستاده است. آسید حسن مسقطی چه کسی بود؟ آسید حسن مسقطی به چه دعوت می‌کرد؟ به دنیا دعوت می‌کرد؟ به مال و منال دنیا دعوت می‌کرد؟ به چه

دعوت می کرد؟ به خدا دعوت می کرد به امام دعوت می کرد. به ولایت دعوت می کرد. مردم بیاید به سمت خدا بروید. مردم بیاید دست از این دروغ بردارید. تهمت بردارید. این تهذّب و رفیق بازی و بانده بازی و مجلس درست کردن بردارید. بیاید همه یکی بشوید. این مرجعیت و آن مرجعیت را کنار بگذارید. همه یک کاسه بشوید. این حرفها را ایشان درمی آمد می زد. عجب نمی شود این حرفها زده بشود. این همه ما درس خوانده ایم. حالا بیایم فرض کنید تخت شهریه مان را یکی کنیم. با آن تخت دیگر. تخت و نمی دانم جانماز. هان! پس آیت الله به چه درد می خورد؟ این همه ما درس خوانده ایم. زحمت کشیده ایم. رسائل سالها درس داده ایم. مکاسب درس داده ایم. کفایه آمدیم، بالا. حالا شده ایم مرجع تقلید که بیایند

بگویند آقا وجوهات را فرض کنید بریزید به حساب، همه بروند از آن جا بگیرند. نه اسمی هست از تو، نه رسمی از تو. امکان ندارد آقا نمی شود. این ها کسانی هستند در مقابل امیرالمؤمنین می آیند می ایستند. این ها کسانی هستند که در مقابل امام زمان می آیند می ایستند. این طوره قضیه خب این چیست؟ این ها حساب حالا پس می دهند. این حلم خدا مشمول ماها خواهد شدها! ما ها، ما که این وضع را داریم. صبر کن، صبر کن، واشد المعاقبین فی موضع النکال و النقمه در دعای افتتاح می خوانیم اشد المعاقبین در جای نکال و نقت که باشد خدا اشد اشد که أفعال تفضیل یعنی از او دیگر، بالاتر اشد المعاقبین.

شروع قسمت B

خطاب به مشرکین نداردها. همین ها که گاو می پرستند. گوسفندی می پرستند. نه این نیست. خطاب به شرک نفس است. آن کسانی که مقابل پروردگار می آیند و می ایستند و عنادا و جهادا و جهورا این ها می آیند و در قبال حق موضع می گیرند

و با دیدن حق سر تعظیم و کرنش فرو نمی آورند.
مربوط به این‌ها، و اَلَّا نسبت به فرعون هم خدا چه
است؟ خدا رحیم است خودش نخواست. خودش
نخواست کی! آن وقتی که موسی آمد و دید. آن
موقع دیگر شمارش معکوس دیگر شروع شد.
موسی آمد ازدها.... فهمید دیگر این قضیه، قضیه
سحر نیست. فهمید این مسئله دیگر حق است، همه
سحره را جمع کرد. همه سحره آمدند. سحره نه
صاف بودند پاک بودند. آمدند دیدند این مسئله
نیست. متخصص بودند دیگر. خبراء بودند. یک
قضیه فصیح بودند. دیدند این مسئله با سحر جور
در نمی آید. آمدند تسلیم شدند. آن هم درآمد، خب
تو هم تسلیم شو. من را که تمام حربیات این سحره
بود. هرچه داشتی آوردی. خودت هم که ید و بیضاء
نداری. خودت هم بیا، بسم الله. خودت که نداری
این سحره بیچاره را این را گرفته بودی به کمک. این
سحره که این جا تسلیم شده‌اند. خب تو چرا تسلیم
نمی شوی. این جا چی شد. این جا آن شرک آمد

جلو.^۱ این جا بود. نه قبل از این این جا دید. نه حق
برایش روشن شد. ایستاد. ایستاد.^۲ قبل از این که من
به شما اجازه بدهم چرا رفتید. گفتن اِه تا حالا ما
مخلص و نوکر تو بودیم. الان دیگر مخلص این
هستیم. تا حالا هر چه می گفتم قبول کردیم. اما الان

---

^۱ آیه ۴۸ از سوره ۴: النساء.

^۲ آیه ۴۹ از سوره ۲۶: الشعراء.

دیگر حق برای ما روشن شده است. دیگر نیاز به
اذن نداریم. تو خودت هم باید بیایی. گفت نه. وقتی
دید انکار کرد. انکار کرد. شرک ورزید. من شما را
به شاخه‌های نخل، به صلیب می‌بندم. گفت حالا هر
کاری می‌خواهی بکن. ما که دیگر امنا برّنا. ما که
دیگر ایمان آوردیم. تو حالا بیا ما را دار بزن. بکش.
هر کاری می‌خواهی بکن. این جا شمارش معکوس
فرعون از این جا به بعد شروع شد.

حتی نسبت به ... یک روایت عجیبی آقا این
الان به نظرم آمد. خیلی وقت پیش نمی‌دانم شنیدید
که وقتی که قضیه حضرت ابراهیم با نمرود و این‌ها
پیش آمد و این‌ها، نمرود گفت من بروم بالا بینم آن
خدایی که آن بالا هست بروم آن خدا را یک چیز
کنم. آیه چیست؟ آیه قرآن "لعلی ابلغ الاسباب
اسباب السّموات والارض" ^۱ من یک نردبانی برایم
بسازید من بروم آن بالا، با تیر بزنم. آن خدایی که آن
بالاست. من دیگر از شر آن خدای ابراهیم راحت
شویم. خب حالا خب. تصورش ... وقتی که آمد

تیر زد روایت داریم که خدا به ملائکه‌اش گفت یک ماهی بیاورید بالا نگه دارید، که تیر که می‌خورد این بنده من، خائب و خاسر نشود. این تیر بخورد به آن و این خونی که می‌ریزد تصور کند آن خدا را با تیر زده. یعنی این قدر عجیب است! این روایت را من دیدم منتهی الان به نظرم نمی‌آید. خب رفقا ببینند تفحص کنند یعنی حتی نسبت به نمرود هم مطلب این طور است. که می‌گوید که خدا می‌گوید من دلم نمی‌آید این بنده من که حالا آمده این جا آمده مثلاً ما را با تخیل ما را با تیر بزند. می‌گوید حالا تیر ما رفت. کجا رفت دیگر. اقلًا بخورد به یک چیزی تصور کند که حالا خب زدیم او را. ولی مسئله چیست؟ خب آن که نگاه نمی‌کند که حالا تیر زدی یا فرعون آمده گفته است^۱ بگویند بابا، هرچه می‌خواهید بگویید، باشد. دارید وقتتان را تلف می‌کنید. عمرتان را دارید ... به جای انا ربکم الأعلى. بگو الهی مثل پیغمبر باش. کفی بی فخرا ان اکون لک عبدا. چرا این را نمی‌گویی. بیا این را بگو. "کفی بی عزاً ان تکون لی

---

^۱ آیه ۲۴ از سوره ۷۹: النازعات.

و کفی بی فخر ان اکون لک عبدا" به جای انا ربکم
الاعلی. بیا حرف پیغمبر را بزن. عزّت همین برای
من بس است که تو ربّ منی و فخر برای من این
است که من بنده تو هستم. خب حرف را عوض
کن. کاری ندارد آن را بردار جایش را عوض کن.
عبودیت را با ربوبیت جایش را عوض کن. آن وقت
بین چه گیرت می آید. اشاره می کنی ماه را دو نصف
می کنی. اشاره می کنی خورشید برمی گردد. حرف
جایش چه شد. عوض شد. می گویی نه. نخیر ما سر
حرف مان ایستادیم. خب بایست. آنقدر بایست تا
جانت در آید. (ادامه صوت) بالاخره یک روزی باید
دیگر موقع رفتنش است. (تا این جا جا افتادگی نوار
داشت) آن موقع مشخص می شود که بالاخره خوب
بود. انسان یک

قدری تجدید نظر می‌کرد. یک خورده‌ای یک
کمکی در اعتقادات و در مبانی خودش چه می‌کرد؟
تجدید نظر می‌کرد. خب. دیگر

[دفتر تمام گشت و به آخر رسید عمر *** ما

هم‌چنان در اول وصف تو مانده ایم]

انشاءالله دیگر تتمه این صحبت‌ها برای،

انشاءالله فردا شب اگر خدا توفیق دهد.

اللهم صل علی محمد و آل محمد